

Olga Bogorodecka

Cechy charakterystyczne rozwoju współpracy miast bliźniaczych Polski i Ukrainy

Historia i Polityka nr 13 (20), 171-182

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Olga BOGORODECKA

Wschodnioeuropejski Uniwersytet Narodowy im. Łesi Ukrainki, Łuck, Ukraina

Cechy charakterystyczne rozwoju współpracy miast bliźniaczych Polski i Ukrainy

The Peculiarities of Poland and Ukraine's Twin Cities' Cooperation Progress

Abstract: The aim of the research carried out within the framework of the present article is a detailed analysis of the origin, formation, and development of Poland and Ukraine's twin cities' compounds. The main attention will be focused on the historical aspects of identification of Ukrainian and Polish town twinning cooperation development. An important part of this work will cover the determination of the spatial aspects of Ukraine and Poland twin cities' development cooperation.

Keywords: twin cities, cooperation, Poland, Ukraine

Słowa kluczowe: miasta bliźniacze, współpraca, Polska, Ukraina

Wprowadzenie

Związki bliźniacze miast są jedną z ważniejszych form współpracy międzynarodowej. Dziś obok państw w stosunki międzynarodowe wstępują jednostki terenowe. Kształtowanie związków bliźniaczych to skomplikowany i wielotorowy proces, który wymaga obecności reguł, bez których ich istnienie byłoby niemożliwe. Miasta, które są bliźniaczymi, otrzymują szerokie perspektywy wymiany doświadczeń, rozwiązywania problemów, otrzymania pomocy, a także możliwości wspólnej i efektywnej realizacji projektów i inicjatyw. Współpraca miast bliźniaczych staje się bardzo istotnym instrumentem zewnętrznych związków państwa.

Krajem, gdzie znajduje się najwięcej miast bliźniaczych Ukrainy, jest Polska. Jest to bardzo ważny partner i czołowy „adwokat” Ukrainy na arenie europejskiej. Z tego powodu badanie stosunków polsko-ukraińskich jest niezwykle istotne. Doświadczenie Polski w zakresie dyplomacji publicznej ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na Ukrainie, co skutkuje oddolnym wzmocnieniem demokracji.

Podstawy teoretyczne

Miasta bliźniacze to dwa miasta położone w różnych państwach, między którymi na podstawie podpisanych umów są ustalone stałe partnerskie związki polegające na: zapoznaniu się z życiem, historią i kulturą, osiągnięciu większego porozumienia, umacnianiu współpracy i przyjaźni między narodami oraz wymianie doświadczeń¹. W zależności od treści, umowa włącza punkty o rozwoju współpracy kulturalnej, socjalnej, ekonomicznej, sportowej i innej.

Pojęcie „współpracy bliźniaczej” w literaturze publicystycznej (na łamach gazet i czasopism krajów Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych) określane jest terminem *twinning*. Utworzona w 1951 roku Rada Gmin Europy (tak wówczas brzmiała nazwa CEMR) chętnie poparła tę ideę. To gminy miały wziąć na siebie budowę nowej Europy. Spontanicznemu ruchowi nadano nazwę związków bliźniaczych. Rozwijał się on równoległe z procesem jednoczenia Europy – wówczas tylko jej zachodniej części. Lata pięćdziesiąte przyniosły prawdziwą eksplozję liczby partnerstw. Jane Beret, współzałożyciel Rady Gmin i Regionów Europy (CEMR) po drugiej wojnie światowej wprowadził pojęcie *twinning* jako współpracę między dwoma społecznościami, które starają się działać w sposób efektywny by rozwiązywać istniejące problemy oraz tworzyć przyjazne stosunki².

Głównymi wartościami współpracy miast bliźniaczych są przyjaźń, współpraca, wzajemne wsparcie narodów Europy. *Twinning* to niezwykle elastyczny instrument, ponieważ, taką współpracę mogą nawiązać wioski, miasteczka i duże miasta, gminy, województwa. Istnienie powiązań bliźniaczych daje możliwość wymiany doświadczeń i pomysłów. Powiązania te przewidują długoterminowe zobowiązania partnerów, i nie mają charakteru krótkoterminowych partnerskich projektów. Należy zauważyć, że *twinning* zazwyczaj jest w stanie przetrwać zmiany politycznych liderów i tymczasowe trudności jednego z partnerów. Nosząc długoterminowy charakter, niezwykle ważne jest regularne odnawianie porozumień, by odpowiadały potrzebom teraźniejszości. *Twinning* nie może się rozwijać bez aktywnego udziału obywateli. Właśnie w tym celu tworzą się komitety współpracy miast bliźniaczych, złożone z przedstawicieli miejscowej władzy i mieszkańców miast.

Należy zaznaczyć, że w Stanach Zjednoczonych, miasta bliźniacze przyjęto nazywać *sister-cities*, czyli miasta siostrzane. Innym określeniem jest *twin-cities* (mia-

¹ Szerzej: *About Sister Cities International*, <http://www.sister-cities.org/about-sister-cities-international>.

² Szerzej: *European Twinning*, <http://www.twinning.org/pl/page/historia-wsp%C3%B3%B3%C5%82pracy-partnerskiej.html>.

sta bliźniacze), które jest również szeroko używane. Miasta bliźniacze wewnątrz jednego państwa zdarzają się rzadko. W tym kontekście warto wspomnieć o przykładzie Niemiec, które były podzielone. Miasta NRD i RFN bywały bliźniaczymi i nawet po zjednoczeniu nie chciały zrezygnować z tego statusu; najbardziej znane przykłady to Chemnitz i Düsseldorf oraz Eisenhüttenstadt i Zarlui³.

Współpraca miast bliźniaczych we współczesnym rozumieniu rozwijała się także w latach drugiej wojny światowej. W tym okresie współpraca przyjęła charakter stosunków partnerskich. W 1942 roku, w jednym z najbardziej dramatycznych okresów wojny, w czasie bombardowań lotniczych przez wojska nazistowskie radzieckiego Stalingradu (obecnie Wołgograd), do mieszkańców i obrońców miasta został wystosowany telegram od mieszkańców angielskiego Coventry. Miasto to także ucierpiało wskutek bombardowań faszystowskich. Anglicy wyrazili w nim swój zachwyt nad odwagą mieszkańców Stalingradu i zaproponowali ustanowienie stosunków przyjacielskich. W wyniku tych ustaleń podpisano umowę o przyjaźni i współpracy między miastami i w ten sposób stały się bliźniaczymi⁴.

Po zakończeniu wojny byli oponentami idei wznowienia relacji międzynarodowych (w tym i współpracy między miastami bliźniaczymi) jako sposobu osiągnięcia porozumienia i zapobieżenia nowym konfliktom. Tylko przez dwa lata po zakończeniu działań wojennych między Wielką Brytanią i Niemcami Bristol i Hanower zostały bliźniaczymi. Skutkowało to wysyłką do Hanoweru żywności i odzieży, oraz organizacją edukacyjnych wymian. Aktualnie liczba mieszkańców z obu miast uczestniczących w wymianach wynosi już ponad 25 tys. osób. Głównym celem współpracy bliźniaczej w tamtym czasie było naprawienie związków przyjacielskich bez względu na różnice społeczno-polityczne. Powstał rozwinięty i potężny ruch, który wniósł znaczący wkład w tworzenie dyplomacji miast i rozwoju miejskich związków międzynarodowych.

Rozwój współpracy miast bliźniaczych Ukrainy i Polski

Ukraińsko-polskie stosunki mają wielowiekową historię. W XXI wieku państwa otrzymały możliwość oparcia tych relacji o pokojowe i demokratyczne zasady. Współcześnie to właśnie na współpracy, a nie na wzajemnych oskarżeniach, można oprzeć rozwiązywanie problemów bezpieczeństwa międzynarodowego, likwi-

³ С. Усанкова, *Города-побратимы: для чего они нужны?*, <http://shkolazhizni.ru/archive/0/p-27140/>.

⁴ Szerzej: Б.В. Громов, *Международное движение породненных городов и народная дипломатия*, *Породненные города* 2007, nr 1, s. 4.

dację zagrożeń konfliktów zbrojnych i wyzwań ekologicznych. Ukraina i Polska, jako największe kraje Europy Środkowo-Wschodniej, mają wspólne doświadczenia w dziedzinie rozwoju władzy państwowej, samorządu terytorialnego, gospodarki, handlu, rozwiązania problemów paliwowo-surowcowych i ekologicznych, polityki zewnętrznej i obronnej. To wszystko sprzyja stworzeniu systemu efektywnego bezpieczeństwa, nauki, kultury, edukacji.

Stosunki ukraińsko-polskie wykraczają poza współpracę dwustronną, ponieważ łączy ich wspólna historia, kultura narodowa, stąd też łatwiej o ich zrozumienie i poszanowanie własnych interesów. Współpraca tych państw zauważalna jest na arenie międzynarodowej. Polska jako pierwsze państwo uznała niepodległość swojego sąsiada. Podpisano również konwencję konsularną między dwoma krajami. Po tych wydarzeniach w Warszawie i Kijowie rozpoczęli urzędowanie przedstawiciele dyplomatyczni w randze „specjalnych wysłanników rządów”. W dniu 4 stycznia 1992 r. ustalono stosunki dyplomatyczne. Warto zauważyć, że Polska już wcześniej miała w Kijowie swój Konsulat Generalny. W październiku 1991 r. Polska i Ukraina zawarły umowę o handlu i współpracy gospodarczej. Ponadto podpisana została *Deklaracja o zasadach i podstawowych kierunkach rozwoju stosunków polsko-ukraińskich*⁵. W dniu 18 maja 1992 r. zawarto *Traktat o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy*. Ważnym dokumentem współpracy ukraińsko-polskiej jest *Umowa między Rządem Ukrainy i Rządem Rzeczypospolitej Polskiej o współpracy międzyregionalnej*, podpisana 24 maja 1993 roku. W niej potwierdzono prawne zasady współpracy samorządów Ukrainy i Polski na płaszczyźnie: ekonomicznej, kulturalnej, humanitarnej, edukacyjnej i turystycznej⁶.

Nawiązanie współpracy partnerskiej i bliźniaczej między miastami Ukrainy i Polski odbyło się jeszcze za czasów radzieckich. Należy zaznaczyć, że zawieranie umów miało wówczas charakter scentralizowany i nie zawsze inicjatywa pochodziła od obywateli miasta. W latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych rozpoczął się drugi etap rozwoju współpracy w ramach umocnienia związku ekonomicznego, wojskowego, politycznego między ZSRR i krajami demokracji ludowej. Podtrzymując proces pogłębiania związków rząd radziecki w 1956 r. przyjął decyzję, uzgodnioną z partiami komunistycznymi i rządami europejskich krajów socjalistycznych, o ustanowieniu przyjacielskich związków przygranicznych między obwodami ZSRR i województwami, okręgami, obwodami: Polski, Czechosłowacji, Węgier i Rumunii. Odpowiednie decyzje podjęły również władze regionów przy-

⁵ Szerzej: *Посольство України в Республіці Польща /Договірно-правова база між Україною та Польщею*, <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/legal-acts>, odczyt z 20.04.2012.

⁶ *Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво*, 24 V 1993, http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/616_171

granicznych. Pierwsze kontakty przygraniczne ustanowiono w sierpniu 1956 r. między Lwowskim i Wołyńskim Komitetem Obwodowym Komunistycznej Partii Ukrainy i województwem lubelskim oraz między komitetami partyjnymi tych obwodów i województw. W 1959 r. do współpracy przygranicznej dołączają również miasta i rejony⁷.

Rozszerzenie i pogłębienie związków na poziomie rejonów i miast stwarzało pozytywne warunki dla kontaktów między zespołami przedsiębiorstw tej samej branży, a także pracownikami gospodarki rolnej. Należy zauważyć, że ustanawiano także kontakty kulturalne między związkami twórczymi, zespołami artystycznymi, teatrami dramatycznymi, domami kultury i szkołami muzycznymi. Współpraca miast bliźniaczych stanowiła jeden z ważniejszych komponentów rozwoju współpracy międzypaństwowej i była podstawą „przyjaźni” między Związkiem Radzieckim i europejskimi krajami socjalistycznymi.

Lata sześćdziesiąte charakteryzują się wzmacnianiem kontaktów międzypaństwowych i poprawą ich form, były także jakościowo nowym etapem w rozwoju współpracy miast bliźniaczych Związku Radzieckiego z miastami innych krajów. W 1964 r. w Związku Radzieckim stworzono organizację, kierującą miastami bliźniaczymi: Sojusz Związku Radzieckiego z Miastami Obcych Państw. Przez partnerstwo setek miast Rosji i innych republik Związku Radzieckiego z miastami innych państw wdrażano główny kierunek polityki zewnętrznej ZSRR: „ustalenia pokoju i przyjaźni między narodami”⁸.

Do Światowej Organizacji Zjednoczonych Miast i Władz Lokalnych, Sojusz Związku Radzieckiego z Miastami Obcych Państw wszedł jako członek zespołony. Pomogło to około trzystu miastom byłego Związku Radzieckiego znaleźć swoich partnerów w 71 państwach świata. Jednym z pierwszych polskich miast, które ustanowiło związki bliźniacze z miastami Radzieckiej Ukrainy, był Koszalin. W 1958 r. zawarł umowę z Połtawą⁹. Głównymi obszarami współdziałania obu miast dotychczas zostają: kultura i wymiana doświadczeń.

Współpraca miast bliźniaczych Ukrainy i Polski rozwijała się aktywnie w czasach radzieckich. Łączyły się przeważnie główne miasta Ukrainy: Kijów, Charków, Odessa, Lwów i Polski: Warszawa, Kraków, Poznań, Gdańsk. Inicjatywa takiej współpracy nie zawsze występowała od samych miast, a była podyktowana odgórnie. Praktycznie takie umowy pozostawały wyłącznie „umowami na pa-

⁷ В.П. Колесник, *Интернациональные связи трудящихся приграничных областей СССР и европейских социалистических стран*, Львов 1984, s. 18.

⁸ Б. В. Громов, *Международное движение породненных городов и народная дипломатия*, Порожденные города 2007, nr 1, s. 4–5, <http://www.twin-cities.ru/texts/300-Gromov.pdf>.

⁹ *Полтавщина: Энциклопедичний довідник*, red. А. В. Кудрицького, Київ 1992, s. 556–557.

pierze”. Nowy etap współpracy miast bliźniaczych Polski i Ukrainy rozpoczął się po uzyskaniu niepodległości Ukrainy w 1991 r. Właśnie wówczas zawarto szereg umów o współpracy: Lwów–Rzeszów (1992); Kijów–Kraków (1993); Kijów–Warszawa (1994).

Charakteryzując okres współpracy miast bliźniaczych Ukrainy i Polski od 1991 r. do terażniejszości, należy zaznaczyć, że największa jej aktywność przypadła na koniec lat dziewięćdziesiątych i początek dwutysięcznych. Ta aktywność jest związana z ogłoszeniem przez Ukrainę kursu na Europę (2002), co przyczyniło się do rozszerzenia kontaktów nie tylko na poziomie państwowym, lecz regionalnym i lokalnym.

Jak w przypadku każdego procesu związki miast bliźniaczych Ukrainy i Polski mają tendencje wzrostowe i spadkowe. Obecnie spada liczba podpisywanych umów o współpracy bliźniaczej, jednak praktyczny poziom zawartych wcześniej umów dynamicznie rośnie. Skomplikowane współczesne warunki, ekonomiczne kryzysy, rewolucje, sytuacje nadzwyczajne i wiele innych zjawisk jednoczą ludzi i skłaniają do bardziej efektywnego rozstrzygnięcia problemów i wymiany doświadczeń.

Najmniejsza ilość umów była zawarta w okresie lat 1991–1999, a największa w 2006 r. (15 umów). Była to odpowiedź na przyjętą przez Radę Najwyższą Ukrainy Odezwę z 20 czerwca 2002 r. do parlamentów, rządów i społeczeństw państw członkowskich Unii Europejskiej, w której zwrócono się z apelem o wspieranie dążeń państwa ukraińskiego do integracji europejskiej przez wyprowadzenie stosunków z Ukrainą na nowy poziom rozwoju, odpowiedni do zmian, jakie zaszły na kontynencie europejskim¹⁰.

Ustalenie i rozwój związkw przyjacielskich między miastami w dużym stopniu zależy od działalności instytucji dyplomatycznych w obu krajach. Jednym z priorytetowych zadań ich działalności jest naprawienie dobrosąsiedzkich stosunków na różnych poziomach, w tym w obszarze związkw miast partnerskich. Współcześnie w Polsce funkcjonuje 12 przedstawicielstw dyplomatycznych Ukrainy, na Ukrainie 8 przedstawicielstw dyplomatycznych Polski. Obecność znacznej liczby przedstawicielstw dyplomatycznych wskazuje na ścisłą współpracę między oboma państwami. Zabezpieczenie funkcjonowania szerokiej sieci konsulatów daje możliwość większego dostępu obywateli do informacji o sąsiednim kraju, jego kulturze, tradycjach i obyczajach, a także sprzyja przyjacielskim i ścisłym kontaktom między mieszkańcami miast. Właśnie te zasady leżą u podstaw współpracy miast bliźniaczych.

¹⁰ Szerzej: *Хронологія відносин Україна – ЄС (інформаційна довідка)*, <http://www.mfa.gov.ua/mfa/en/publication/content/19084.htm>, odczyt z 24.02.2013.

Historia działalności instytucji dyplomatycznych Polski w Ukrainie sięga jeszcze początku lat dwudziestych XX wieku. Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej w Charkowie został otwarty w 1994 r., kontynuując tradycję, stworzonego 1 marca 1924 r. Konsulatu Generalnego RP w Charkowie¹¹. Historia Polskiej Misji Dyplomatycznej we Lwowie zaczęła się w 1987 r. jako Misja Konsularna, wtedy jeszcze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W 1993 r., już w wolnej Ukrainie, misja została przekształcona w Generalny Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej. Pierwszym Konsulem Generalnym był Henryk Litwin, obecnie Nadzwyczajny i Pełnomocny Ambasador RP w Ukrainie¹².

Tabela 1. Przedstawicielstwa dyplomatyczne Rzeczypospolitej Polskiej w Ukrainie

Miasto	Rok założenia przedstawicielstwa
Kijów	1992
Lwów	1993
Charków	1994
Łuck	2003
Odessa	2003
Winnica	2010
Żytomierz	2010
Sewastopol	2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Посольство Республики Польша у Києві*, http://kijow.msz.gov.pl/uk/konsulski_ta_wizowi/wizowa_info/kons_okruhy/kons_okruhy, odczyt z 5.10.2013.

Tabela 2. Przedstawicielstwa dyplomatyczne Ukrainy w Rzeczypospolitej Polskiej

Miasto	Rok założenia przedstawicielstwa
Warszawa	1992
Kraków	–
Gdańsk	1994
Wrocław	–
Lublin	2003
Rzeszów	2003

¹¹ Szerzej: *Ексклюзивне інтерв'ю з генеральним консулом Польщі в Харкові з питань вищої освіти*, <http://www.osvita.org.ua/abroad/articles/13.html>, odczyt z 20.08.2013.

¹² *Polska placówka dyplomatyczna we Lwowie w latach 1987–2012*, http://www.lwow.msz.gov.pl/pl/konsulat/konsulat_lwow, odczyt z 20.08.2013.

Tab. 2 – cd.

Poznań	2007
Chełm	–
Szczecin	–
Bydgoszcz	2011
Przemysł	2012
Zielona Góra	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України / Дипломатичні представництва за кордоном, <http://mfa.gov.ua/ua/about-mfa/abroad/honorary-consulates/92#>, odczyt z 14.08.2013.

Aktualnie Ukraina ma najbardziej rozwiniętą sieć kontaktów międzyregionalnych z Polską. Całe obwody Ukrainy i województwa Polski zawarły umowy o współpracy międzyregionalnej. Miasta każdego z województw Polski mają związki partnerskie i bliźniacze z miastami w Ukrainie. Na poziomach regionalnym i miejscowym między Ukrainą i Polską istnieje blisko 450 umów o współpracy partnerskiej w tym miast bliźniaczych 193 (stan na styczeń 2014).

Współpraca miast-bliźniaczych w Polsce (w porównaniu do innych krajów UE) polega na sprawnej działalności samorządów miejskich w zakresie promocji swoich miast. To doświadczenie jest w dużej mierze zasługą członkostwa Polski w UE, lecz w większym stopniu to wynik intensywnej pracy samorządów miejskich na rzecz rozwoju miast. Ważne jest to, że współpraca bliźniacza miast Polski realizuje się nie tylko w zakresie kultury, jak to jest właściwie w większości miast Ukrainy, ale i w branży ekonomicznej. Pozwala to gminom polepszyć perspektywy rozwoju, rozpocząć nowe inwestycje i stworzyć miejsca pracy. Dla Ukrainy doświadczenie współpracy bliźniaczej miast jest relatywnie nowe ale wciąż brakuje szczególnej strategii rozwoju. Ukraina ma wiele miast bliźniaczych na całym świecie ale strona praktyczna tej współpracy jest znikoma.

Należy zauważyć, że w ostatnich latach wizerunek Ukrainy jako pewnego partnera istotnie się zmienił. Wojny gazowe z Federacją Rosyjską, polityczne zatargi w kraju, brak spójnej polityki zewnętrznej osłabiły rozwój związków zewnętrznych miast Ukrainy. Intensywność zawierania umów o współpracy miast bliźniaczych Ukrainy i Polski obecnie znacznie się obniżyła.

Cechy przestrzenne rozwoju współpracy miast bliźniaczych Ukrainy i Polski

Wśród 24 obwodów w Ukrainie współpracę bliźniaczą prowadzą 23. Najbardziej aktywnymi regionami Ukrainy są obwody: winnicki (10 miast ma związki z miastami bliźniaczymi w Polsce); lwowski (10); iwanofrankowski (7) i rówieński (7). W Polsce miasta wszystkich 16 województw współpracują z miastami Ukrainy. Miasta z województw: podkarpackiego, lubelskiego i świętokrzyskiego prowadzą z miastami Ukrainy najbardziej aktywną współpracę. Są to regiony znajdujące się najbliżej Ukrainy. Tamtejsze miasta łączy wspólna historia, tradycja kulturowa i – co niezwykle ważne – związki rodzinne.

Tabela 3. Udział województw we współpracy z miastami bliźniaczymi w Ukrainie

Województwo w Polsce	Liczba miast polskich województw, mających związki bliźniacze z miastami w Ukrainie
Podkarpackie	31
Lubelskie	20
Świętokrzyskie	18
Małopolskie	18
Śląskie	17
Wielkopolskie	13
Dolnośląskie	12
Mazowieckie	11
Łódzkie	8
Pomorskie	7
Warmińsko-mazurskie	7
Opolskie	7
Lubuskie	4
Podlaskie	4
Zachodniopomorskie	4
Kujawsko-pomorskie	3

Źródło: opracowanie własne.

Cechą charakterystyczną związków bliźniaczych miast Polski i Ukrainy na terytoriach przygranicznych jest współpraca tranzgraniczna. Ma ona na celu podniesienie poziomu jakości życia, pokonywanie podziałów ekonomicznych, popiera-

nie idei jedności europejskiej i współdziałania międzynarodowego, przewyższanie negatywnych stereotypów etnicznych, umacnianie poczucia wspólnoty¹³. W ocenie władz polskich szczebla lokalnego najlepiej rozwija się współpraca kulturalna¹⁴. Przykładem wspólnej działalności jest projekt: *Rozwój transgranicznego systemu zarządzania zagrożeniami naturalnymi na granicy polsko-ukraińskiej*, zrealizowany przez Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie z Komendą Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie oraz Głównym Terytorialnym Zarządem Ministerstwa ds. Sytuacji Nadzwyczajnych w Obwodzie Lwowskim. W jego ramach zakupiono m.in. specjalistyczne samochody ratowniczo-gaśnicze oraz samochody ratownictwa wysokościowego. Jednym z elementów realizacji projektu były także wspólne ćwiczenia sprawdzające funkcjonowanie stałej platformy współpracy ds. wdrażania transgranicznego systemu zarządzania bezpieczeństwem publicznym. To pierwszy zakończony projekt w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina (2007–2013)¹⁵.

Tabela 4. Najbardziej aktywne we współpracy bliźniaczej miasta Polski i Ukrainy

Miasta Polski	Miasta Ukrainy
Lublin	Iwano-Frankiowsk
Kielce	Lwów
Rybnik	Łuck
Zielona Góra	Kowel
Przemysł	Truskawiec
Rzeszów	Sambor
Kraków	Kamieniec Podolski
Łódź	Drohobycz
Sanok	Tarnopol
Jasło	Kałuż

Źródło: opracowanie własne.

¹³ Szerzej: G. Ślusarz, *Potrzeby rozwoju współpracy transgranicznej*, Rzeszów 2006, s. 11.

¹⁴ A. Kowalczyk, *Problemy pogranicza polsko-ukraińskiego i rozwój współpracy transgranicznej*, [w:] *Pogranicze z Niemcami a inne pogranicza Polski*, red. Z. Kurcz, Wrocław 1999, s. 209.

¹⁵ *Program Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2007–2013*, <http://www.pl-by-ua.eu/pl/news,105>, odczyt z 3.01.2013.

Najwięcej aktywnych miast zostało skoncentrowanych w Ukrainie Zachodniej i w Polsce południowej (rycina nr 1). Choć w czasie ostatnich kilku lat widoczna jest tendencja zawierania umów o współpracy bliźniaczej między miastami Polski zachodniej i Ukrainy Wschodniej. Ważną rolę odgrywa tu Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej PAUCI, która powstała w kwietniu 2005 roku jako kontynuatorka Inicjatywy Współpracy Polsko-Amerykańsko-Ukraińskiej. Działając od 1999 roku służy jako wyjątkowy trójstronny program pomagający szerzyć najlepsze przykłady polskiej transformacji ustrojowej. Ponad 420 polskich i ukraińskich organizacji wspartych technicznie i finansowo przez PAUCI zrealizowało 188 projektów partnerskich mających zasadniczy wpływ na rozwój wolnego rynku i społeczeństwa obywatelskiego.

Rycina 1. Główne miasta bliźniacze Polski i Ukrainy

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto Fundacja PAUCI wraz z partnerami realizuje bezpośrednio kilka programów, m.in.: *Wprowadzanie europejskich standardów zarządzania w administracji publicznej na Ukrainie*, mający na celu reformę systemu doskonalenia zawodowego pracowników ukraińskiej służby cywilnej. Ten wieloletni projekt jest realizowany dzięki wsparciu brytyjskiego Global Opportunity Fund. Ważny także jest *Program wymiany ekspertów*, prowadzony przez PAUCI, który umożliwia wysoko wykwalifikowanym ekspertom polskim i ukraińskim dzielić się w praktyczny sposób swoimi doświadczeniami przez realizację konkretnych projektów. Program

pozwała zarówno ekspertom z Polski pracować w ukraińskich organizacjach pozarządowych oraz instytucjach samorządowych, jak i organizować staże dla ekspertów ukraińskich w Polsce¹⁶.

Wnioski

Związki miast pokazują rosnącą aktywności społeczeństwa obywatelskiego. Kształtowanie współpracy partnerskiej i bliźniaczej między miastami Ukrainy i Polski odbyło się jeszcze za czasów radzieckich. Stosunki ukraińsko-polskie wykraczają poza granice współpracy dwustronnej, ponieważ łączy ich wspólna historia, kultura narodowa, stąd też łatwiej o zrozumienie i poszanowanie własnych interesów. Obecnie Ukraina ma najbardziej rozwiniętą sieć kontaktów międzyregionalnych z Polską. Praktycznie całe obwody Ukrainy i województwa Polski zawarły umowy o współpracy międzyregionalnej. Miasta każdego z 16 województw Polski mają związki partnerskie i bliźniacze z miastami w Ukrainie. Najwięcej ukraińskich partnerów mają województwa: podkarpackie, lubelskie, łódzkie, śląskie i mazowieckie. Z ukraińskiej strony najwięcej polskich partnerów posiadają regiony: odeski, iwano-frankowski, winnicki, wołyński, lwowski.

Miasta Ukrainy mają dużą liczbę miast bliźniaczych na całym świecie, lecz praktyczna strona tej współpracy jest na razie jeszcze mało efektywna. W tym kontekście doświadczenia Polski są niezwykle istotne. Uwzględniając to, że Polska jest jednym z największych partnerów Ukrainy na arenie międzynarodowej, ich analiza wydaje się celowa i uzasadniona w kontekście eurointegracyjnego kursu Ukrainy.

¹⁶ *Фундація польсько-української співпраці PAUCI*, <http://www.pauci.org/ua/>, odczyt z 25.04.2013.